

## Гендерний вимір соціальних конфліктів: теорії і практики врегулювання

### Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

#### Реквізити навчальної дисципліни

|                                                   |                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Рівень вищої освіти                               | <i>Другий (магістерський)</i>                                                                                     |
| Галузь знань                                      | <i>C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>                                      |
| Спеціальність                                     | <i>C5 Соціологія</i>                                                                                              |
| Освітня програма                                  | <i>Аналітика соціальних даних</i>                                                                                 |
| Статус дисципліни                                 | <i>Вибіркова</i>                                                                                                  |
| Форма навчання                                    | <i>очна(денна)</i>                                                                                                |
| Рік підготовки, семестр                           | <i>1 курс, другий семестр</i>                                                                                     |
| Обсяг дисципліни                                  | <i>4 кредити / 120 годин,<br/>лекції 16 год., практичні заняття 30 год., самостійна робота 74 год.</i>            |
| Семестровий контроль/<br>контрольні заходи        | <i>Залік, МКР</i>                                                                                                 |
| Розклад занять                                    | <i><a href="https://schedule.kpi.ua/">https://schedule.kpi.ua/</a></i>                                            |
| Мова викладання                                   | <i>Українська</i>                                                                                                 |
| Інформація про<br>керівника курсу /<br>викладачів | <i>Лектор і практичні: к.філос.н., доц. Коломієць Тетяна Володимирівна<br/>096-327-05-56<br/>tana_kol@ukr.net</i> |
| Розміщення курсу                                  | <i>Moodle</i>                                                                                                     |

#### Програма навчальної дисципліни

##### 1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Проблеми конфлікту як зіткнення протилежно спрямованих цінностей, потреб та інтересів та пов'язаної з цим конфліктної взаємодії в суспільстві залишаються актуальними протягом всього існування цивілізації. Загострюючись у переламні моменти історії — період війн, революцій і криз, під час боротьби за владу чи власність, через нестримне прагнення одних панувати над іншими, конфлікти проявляються як у найрізноманітніших сферах: економічній, політичній, культурній, соціальній, так і на всіх рівнях: мікро-, мезо-, макро-, глобальному. Тому ХХІ століття поставило перед людством безальтернативну дилему: або оволодіти наукою й мистецтвом попередження, діагностики та врегулювання конфліктів, або отримати примарні шанси і перспективи виживання людства через фатальні наслідки ігнорування даної проблеми.

У розмаїтті соціальних конфліктів окреме місце займають гендерні конфлікти. Гендерні конфлікти — конфлікти гендерних ролей та суперечності між експектаціями та реальністю в їх реалізації — невід'ємні атрибути соціального розвитку. Проходження курсу дасть можливість визначати, діагностувати та регулювати гендерні конфлікти за допомогою одного з найдієвіших інструментів — медіації.

Серед різноманітних інструментів врегулювання конфліктів: примирення, арбітраж, фасилітація та медіація одними з найбільш ефективних і оптимальних є медіація. Медіація — це неформалізована, але чітко структурована процедура врегулювання конфлікту за участі нейтрального посередника (медіатора),

який підтримує сторони у досягненні ними взаємовигідного рішення. Основні принципи медіації – рівність сторін, неупередженість, конфіденційність та добровільність дають змогу у процесі вирішення конфлікту досягнути консенсусу з максимальним урахуванням бажань та вимог конфліктуючих сторін (win-win).

Завдяки засвоєнню змісту курсу слухачі матимуть можливість аналізувати історичні передумови та теоретичні засади виникнення гендерних конфліктів, ціннісні основи сімейної медіації як інструменту врегулювання гендерних конфліктів. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних підходів до визначення сучасних гендерних конфліктів та характеризуватиме соціальні причини їх виникнення і особливості прояву в різноманітних сферах. На заняттях буде виявлено принципи та технології сімейної медіації як найоптимальнішого інструменту врегулювання гендерних конфліктів. Викладач продемонструє роль посередництва і переговорів у врегулюванні і трансформації конфлікту.

Студенти вмітимуть здійснювати аналіз причин, динаміки та наслідків конфлікту шляхом побудови карти конфлікту на практичних заняттях. Від студентів очікується вміння застосовувати сучасні принципи, моделі та техніки сімейної медіації в процесі врегулювання конфліктів. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок активного слухання, ненасильницького спілкування, розвитку емоційного інтелекту в процесі врегулювання конфлікту, отримують знання щодо особливостей процесу сімейної медіації.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься в межах навчальних занять, а також в межах консультацій з викладачем, місце та час якої повідомляється студентам додатково.

**Метою навчальної дисципліни є формування у слухачів здатностей:**

- аналізувати систему гендерних відносин та гендерні конфлікти як їх прояви;
- розуміти сутності процесу медіації як альтернативного методу вирішення конфліктів;
- використовувати сучасні моделі, техніки медіації, що спираються як на теоретичні засади, так і на емпіричний досвід практикуючих медіаторів;

**Завданням дисципліни є формування таких компетентностей:**

- Здатність використовувати сучасні методи для дослідження та врегулювання конфліктів в соціально-політичній сфері.
- Здатність запроваджувати методики врегулювання конфліктів в соціально-політичній сфері, враховуючи їх багатовимірний характер.

Після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі **результати навчання**:

- Використовувати сучасні методи для дослідження та врегулювання конфліктів в соціально-політичній сфері.
- Уміти запроваджувати методики врегулювання конфліктів в соціально-політичній сфері, враховуючи їх багатовимірний характер.

Студенти також отримають практичний досвід формування імітаційних кейсів, застосування сучасних моделей, стадій, технік сімейної медіації у своїй професійній та громадській діяльності.

## **2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)**

Дисципліна вивчається після опанування соціально-політичних, соціологічних та правових дисциплін.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати комунікативні навички та вирішувати складні конфліктні ситуації під час професійної діяльності.

## **3. Зміст навчальної дисципліни**

- Тема 1. Гендерний вимір соціальних конфліктів: теоретико-історичний аспект.  
 Тема 2. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів.  
 Тема 3. Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів.  
 Тема 4. Маскулінність як причина і наслідок гендерних конфліктів.  
 Тема 5. Суспільний рух як метод вирішення гендерних конфліктів в Україні.  
 Тема 6. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.  
 Тема 7. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.  
 Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.  
 Тема 9. Моделі і техніки сімейної медіації.

#### 4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

##### 4.1 Базова література

1. Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / [співавторки : Марія Маєрчик, Людмила Малес, Тамара Марценюк [та ін.] ; за ред. : Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової ; Інститут народознавства Національної академії наук України, Центр культурно-антропологічних студій, Представництво Фонду ім. Гайнріха Бюлля в Україні. - Київ : Критика, 2017. – 216с.  
[https://opac.kpi.ua/F/4TVSA5K72KFUDKA413C4TQGD2LJQGC425PUY6HLH4LQKD65M1-53570?func=full-set-set&set\\_number=001999&set\\_entry=000001&format=040](https://opac.kpi.ua/F/4TVSA5K72KFUDKA413C4TQGD2LJQGC425PUY6HLH4LQKD65M1-53570?func=full-set-set&set_number=001999&set_entry=000001&format=040)
2. Кімміл Майкл. Гендероване суспільство /Пер. з англ. С.Альошина./ Майкл Кімміл. – К.: Сфера, 2003. – 490с. [https://gender.org.ua/images/lib/genderovane\\_suspil.pdf](https://gender.org.ua/images/lib/genderovane_suspil.pdf)
3. Герасіна Л. М., Требін М. П., Воднік В. Д. та ін. Конфліктологія : навч. посіб. Харків : Право, 2012. 128 с.
4. Збірка статей «5 років діалогу і 25 років медіації в Україні: від протистояння до порозуміння» [редактори-укладачі: А. Гусев, К.Гусева, Г. Похмелкіна. За заг. ред. І. Терещенко] - К.: ВАІТЕ, 2019. - 340 с.: іл. – Англ., рос., укр.
5. Вступ до альтернативного вирішення спорів : навч. посіб. / Г. В. Анікіна, Ю. В. Білоусов, Н. Л. Бондаренко-Зелінська [та ін.] ; під ред. У. Хелльманна, Н. Л. Бондаренко-Зелінської. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. 234 с.

##### 4.2 Допоміжна література:

1. Агеєва В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму./ В.Агеєва. – К.: Факт, 2008. – 360с.
2. Айслер Р. Чаша та меч: Наша історія, наше майбутнє / Пер. з англ. Н.Комарова / Ріане Айслер / К.: Сфера, 2003. – 355 с.
3. Від співпраці до примирення: посібник для лідерів громадянського суспільства / Під заг.ред. Смірнова О.К. Автори-упорядники: Араджіоні А.А., Брунова-Калісецька І.В., Гусев А.І., Терещенко І.Г., Тищенко Ю.А. – Київ: Видавництво ЧП «Золоті ворота», 2015р., 207 стор.
4. Гоулман Д. Емоційний інтелект/ Деніел Гоулман. – К.: Vivat, 2018. – 512с.
5. Буш Роберт А. Бэрок, Фолджер Джозеф П. Что может медиация. Трансформативный подход к конфликту. – Пер. с англ. – К.: Издатель Захаренко В.А., 2007. – 264 с.
6. Кімміл Майкл. Гендероване суспільство /Пер. з англ. С.Альошина./ Майкл Кімміл. – К.: Сфера, 2003. – 490с.

7. Коломієць Т.В. Подолання гендерної асиметрії як механізм регулювання соціальних конфліктів українського суспільства // Політологія. Соціологія. Право. Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. С.74-79. Режим доступу: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/195641/195986>
8. Кутуєв П. В. Модерн, модернізація та розвиток: ідеї та практики / П.В. Кутуєв – К.: Талком, 2015 – 467 с.
9. Павличко Соломія. Фемінізм / Віра Агеєва (упоряд.та передмов.). — К. : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. — 322с.
10. Соціальні комунікації: результати досліджень - 2011 [Текст] : колект. моногр. / Київ. міжнар. ун-т, Ін-т журналістики ; [Гавра Д. П. та ін. ; за ред. О. М. Холода]. - К. : КиМУ, 2012. - 439 с.
11. Стоун Д., Петтон Б., Гін Ш. Складні розмови: як обговорювати те, що хвилює найбільше; пер. з англ. О.Ліпської. – Х.: Біват, 2019. – 272 с.
12. Lisa Schirch & David Camp, The little book of Dialogue for Difficult Subjects: A Practical Hands –On Guide, Intercourse, PA: Good Books, 2007.
13. Best Practices for Government Agencies, Guidelines for Using Collaborative Agreement –Seeking Processes, Report and Recommendations of the SPIDR Environment/Public Disputes Sector, 1997.

В якості допоміжних матеріалів пропонується використання інформаційні ресурси кафедри соціології, що містять відеоматеріали з лекціями провідних вчених, їх монографії і статті, а також методичні матеріали і архів фахового наукового видання кафедри.

1. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
2. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Социология: теория, методы, маркетинг.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.
5. <https://nsuworks.nova.edu/pcs/about.html> – Peace and Conflict Studies Journal

## Навчальний контент

### 5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

#### Лекційні заняття

##### Лекція 1.

##### **Тема 1. Гендерний вимір соціальних конфліктів: теоретико-історичний аспект.**

**Основні питання:** Поняття конфлікту, гендерні конфлікти. Історичний та культурний характер гендерних відмінностей. Інтеракційний та інституційний підходи в гендерній теорії. Реляційний та ситуаційний характер гендеру.. Основні інтерпретативні рамки гендерної теорії: особистісний підхід, інтеракційний підхід, інституційний підхід. Стать і гендер: теорія двох шухляд.

СРС: Антропологічні, кроскультурні, психологічні дослідження гендерних конфліктів.

##### Лекція 2.

##### **Тема 2. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів.**

**Основні питання:** Причини та передумови появи феміністичних ідей. Роль фемінізму у становленні гендерних студій. Типологія фемінізму (ліберальний, соціалістичний, радикальний, релігійний, екзистенційний, постмодерний). Значення праці "Друга стаття" С.де Бовуар для розвитку неофемінізму. Трансцендентність та іманентність як стратегії розвитку особистості.

СРС: Фемінізм у історичній ретроспективі.

##### **Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів.**

**Основні питання:** Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентичності. Етапи здійснення гендерної соціалізації: моделювання, закріплення, самосоціалізація. Механізми формування гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність. Сексуальність. Сексуальна орієнтація. Гендерний ідеал. Гендерні

стереотипи. Гендерні ролі. Обмеження, що накладаються маскулінною та фемінною роллю. Основні чинники гендерної соціалізації особистості: сім'я, ровесники, школа, ЗМІ.

СРС: Гендерний соціальний контроль.

### **Лекція 3.**

#### **Тема 4. Маскулінність як причина і наслідок гендерних конфліктів.**

**Основні питання:** Поняття «маскулінності». Типи маскулінності. Основні парадигми дослідження маскулінності. «Криза маскулінності» і чоловічі рухи. Чоловічі студії: передумови виникнення, засадничі напрямки. І.Кон про маскулінність у мінливому світі. Девід Гілмор «Загадка мужності». Поняття андрології.

СРС: Український чоловік і його проблеми.

### **Лекція 4.**

#### **Тема 5. Суспільний рух як метод вирішення гендерних конфліктів в Україні.**

**Основні питання:** Поняття та характеристики суспільних рухів. Причини виникнення, напрямки, типологія, жіночого руху в Україні. Жіночі організації в Західній і Наддніпрянській Україні. Роль Мілени Рудницької у діяльності жіночого руху України. Перспективи розвитку жіночих організацій в сучасному українському суспільстві.

СРС: Особливості функціонування жіночих організацій в Західній і Наддніпрянській Україні.

### **Лекція 5.**

#### **Тема 6. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.**

**Основні питання:** Поняття сім'ї. Види, типи сімей. Сімейні конфлікти: поняття, типологія. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї. Патріархальні та егалітарні сім'ї. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї. Проблема свободи репродуктивного вибору. Концепція відповідального батьківства. Свобода репродуктивного вибору. Трансформація сучасної сім'ї.

СРС: Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей.

### **Лекція 6.**

#### **Тема 7. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.**

**Основні питання:** Поняття медіації як альтернативного інструменту врегулювання конфліктів. Основні принципи медіації (Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність) та їх характеристики. Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації). Стратегія «виграш-виграш» у медіації. Особливості реалізації сімейної медіації.

СРС: Роль премедіативного етапу у процесі медіації.

### **Лекція 7.**

#### **Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.**

**Основні питання:** Комунікативні навички медіатора: активне слухання. Техніки активного слухання: невербальна комунікація (погляд, міміка, психологічний простір, жести, поза, темп мови, тон і тембр голосу), використання пауз (мовчання), іменування відчуттів, прояснення / уточнення, перефразовування, резюмування. Аналіз процесу викривлення інформації в ході медіації: ситуативна вправа «Велик Івана». Емоційний інтелект.

СРС: Роль емпатії у ненасильницькій комунікації.

### **Лекція 8.**

#### **Тема 9. Моделі і техніки сімейної медіації.**

**Основні питання:** Медіація врегулювання спорів. Добровільна та обов'язкова медіація. Он-лайн медіація. Відновна модель. Наративна модель. Класична модель. Оціночна модель. Техніка ненасильницького спілкування М.Розенберга в процесі медіації (модель шакала та модель жирафа). Використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці медіації (люди, інтереси,

варіанти рішень, критерії).

СРС: Охарактеризуйте поняття «медіабельність конфлікту».

### **Семінарські (практичні) заняття**

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, приймати активну участь у дискусії, формулювати та відстоювати свою позицію, розробляти та представляти презентації з ключових тем.

Основною формою роботи на семінарському занятті є практичні кейси, які поєднують теоретичні та прикладні аспекти курсу та дозволяють діагностувати комунікативні компетентності магістрантів в поєднанні з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність понять і визначень, дану магістром під час вирішення практичних конфліктних кейсів, так і здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії.

#### **Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:**

- сформувати у студентів поняття сутності та видів конфлікту;
- сформувати у студентів розуміння поняття сімейної медіації, її сутності та принципів;
- засвоєння студентами знань щодо особливостей застосування технік та методів в сімейній медіації;
- засвоєння студентами знань щодо особливості поведінки під час конфлікту;

#### **Тема 1. Гендерний вимір соціальних конфліктів: теоретико-історичний аспект.**

##### **Семінарське заняття 1.**

Передбачає аналіз сутності, характеристик, підходів до визначення гендерних конфліктів, їх структури, ознак, чинників та джерел виникнення конфліктів. Розгляд конфліктних ситуацій на прикладі шкали ескалації конфлікту Ф. Глазла. У результаті семінарських занять студенти мають можливість виокремити головні сутнісні характеристики гендерних конфліктів та розглянути особливості стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях (уникання, згладжування, компроміс, конфронтація, співробітництво). Під керівництвом викладача розглянуть конфліктні кейси, розробляють карту конфлікту, визначають рівень емоційної напруги конфліктуючих сторін та обирають стратегію вирішення конфлікту.

#### **Тема 2. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів.**

##### **Семінарське заняття 2.**

Причини та передумови появи феміністичних ідей. Типологія фемінізму (ліберальний, соціалістичний, радикальний, релігійний, екзистенційний, постмодерний). Значення праці "Друга стаття" С. де Бовуар для розвитку неоефемінізму. Трансцендентність та іманентність як стратегії розвитку особистості. У результаті семінарських занять студенти дослідять роль фемінізму у становленні дослідження гендерних конфліктів, сформулюють бачення ролі та місця Симони де Бовуар у процесі розвитку неоефеміністичних ідей.

#### **Тема 3. Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів.**

##### **Семінарське заняття 3.**

Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність. Гендерні стереотипи. Гендерні ролі. Гендерний соціальний контроль. У результаті семінарських занять студенти засвоять етапи здійснення гендерної соціалізації: моделювання, закріплення, самосоціалізація та механізми формування гендерної ідентичності. Аналізують основні чинники гендерної соціалізації особистості: сім'я, ровесники, школа, ЗМІ.

#### **Тема 4. Маскулінність як причина і наслідок гендерних конфліктів.**

##### **Семінарське заняття 4.**

Поняття «маскулінності». Типи маскулінності. «Криза маскулінності» і чоловічі рухи. Чоловічі студії: передумови виникнення, засадничі напрямки. У результаті семінарських занять студенти визначають основні парадигми дослідження маскулінності (І. Кон, Д. Гілмор). Працюють з кейсами за темою «Український чоловік і його проблеми».

#### **Тема 5. Суспільний рух як метод вирішення гендерних конфліктів в Україні.**

##### **Семінарське заняття 5.**

Поняття та характеристики суспільних рухів.

У результаті семінарського заняття студенти аналізуватимуть причини виникнення, напрямки, типологію суспільних жіночих рухів в Україні.

#### **Тема 5. Суспільний рух як метод вирішення гендерних конфліктів в Україні.**

##### **Семінарське заняття 6.**

Перспективи розвитку жіночих організацій в сучасному українському суспільстві.

У результаті семінарського заняття студенти розглядатимуть практичні кейси функціонування жіночих рухів у сучасному суспільстві.

#### **Тема 6. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.**

##### **Семінарське заняття 7.**

Поняття сім'ї. Сімейні конфлікти: поняття, типологія.

У результаті семінарського заняття студенти аналізуватимуть причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї.

#### **Тема 6. Сімейні конфлікти: поняття, підходи, типологія.**

##### **Семінарське заняття 8.**

Концепція відповідального батьківства. Проблема свободи репродуктивного вибору.

У результаті семінарського заняття студенти розглядатимуть практичні кейси трансформації сучасної сім'ї, Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей.

#### **Тема 7. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 9.**

Поняття медіації як альтернативного інструменту врегулювання конфліктів. Основні принципи медіації.

У результаті семінарського заняття студенти визначають і проаналізують Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність як основні принципи медіації.

#### **Тема 7. Поняття, принципи та процедура сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 10.**

Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації). Стратегія «виграш-виграш» у медіації.

У результаті семінарського заняття студенти розглядають конфліктні кейси, які допомагають зрозуміти різницю між інтересами та потребами учасників медіаційного процесу (кейс «Апельсин», кейс «Дві сестри»).

#### **Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 11.**

Комунікативні навички медіатора: активне слухання, невербальна комунікація.

У результаті семінарського заняття за допомогою симуляційних вправ студенти ознайомляться з техніками активного слухання: використання пауз (мовчання), іменування відчуттів, прояснення / уточнення, перефразовування, резюмування.

#### **Тема 8. Роль та професійні компетентності медіатора в процесі сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 12.**

Емоційний інтелект.

У результаті семінарського заняття студенти працюють з кейсами на відпрацювання технік емоційного інтелекту, аналізуватимуть процес викривлення інформації в ході медіації.

#### **Тема 9. Моделі і техніки сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 13.**

Медіація врегулювання спорів ( наративна модель, класична модель, оціночна модель).

У результаті семінарського заняття студенти формують навички використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці сімейної медіації (люди, інтереси, варіанти рішень, критерії).

#### **Тема 9. Моделі і техніки сімейної медіації.**

##### **Семінарське заняття 14.**

Техніка ненасильницького спілкування М.Розенберга в процесі сімейної медіації

У результаті семінарського заняття студенти розуміють та на основі симуляційних вправ застосовують основні моделі ненасильницького спілкування М.Розенберга (модель жирафа).

##### **Семінарське заняття 15.**

Модульна контрольна робота

### **6. Самостійна робота студента**

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою, пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання, призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 64 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 74 год.

### **Політика та контроль**

#### **7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)**

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Гендерний вимір соціальних конфліктів: теорії і практики врегулювання», студенти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом написання МКР у форматі академічного есе. Значна увага буде приділятися симуляційним вправам з проведення елементів процедури сімейної медіації за певними кейсами. Практичні кейси студенти складають самостійно, та подають на перевірку викладачу. Проведення елементів процедури медіації відбувається на практичних заняттях.

#### **Відвідуваність і виконання завдань**

Дисципліна є інноваційною для системи української вищої освіти. За умови практичної відсутності у вітчизняному науково-освітньому просторі комплексних навчально-наукових видань з даної проблематики, дуже важливо відвідувати лекції, на яких висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, в обсязі, достатньому для опанування дисципліни магістрами. Студенту складно буде належно підготуватись до семінарського заняття, виконати практичне завдання, якщо він буде

пропускати лекції. Тому для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна і буде оцінюватись під час проведення експрес-контрольних. Разом з тим, відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступні у системі «Кампус» та Moodle.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку, підручника чи іншого паперового носія не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

### **Форми роботи**

Навчальні заняття з дисципліни «Гендерний вимір соціальних конфліктів: теорії і практики врегулювання» проводяться у формі лекцій та практичних семінарських занять.

На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій соціально-політичних конфліктів та моделей, видів і технік сімейної медіації, як процедури врегулювання гендерних конфліктів, демонструє кейси сучасних конфліктів та процедур медіації, за необхідності, відтворюючи матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Основною формою роботи на семінарському занятті є як відповіді на теоретичні питання, так і робота з практичними кейсами.

### **Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання**

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

### **Політика університету**

#### **Академічна доброчесність**

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

#### **Норми етичної поведінки**

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

#### **Неформальна освіта.**

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

#### **Політика використання штучного інтелекту**

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

### **8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)**

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, складання практичних кейсів, виконання завдань \(участь у симуляційних вправах\);](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

#### **Оцінювання та контрольні заходи**

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів, що він отримує за:

1. робота на семінарських заняттях;
2. виконання модульної контрольної роботи.

##### **1. Робота на семінарських заняттях** оцінюється максимально в 5 балів.

Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює  $гсем = 5 \text{ балів} \cdot 14 = 70 \text{ балів}$ .

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, залучення різноманітної інформації та обґрунтування доцільності її використання – 5 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми (на рівні «сутність»- «закономірність»), відображена власна позиція – 4 балів;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками (брак посилань) – 3- бала;
- «незадовільно» – завдання не виконане, – 0-2 балів.

##### **2. Модульна контрольна робота**

Ваговий бал – 30.

МКР передбачає написання есе за однією з тем, перелік яких наведений у додатку А.

Оцінювання есе здійснюється за наступними критеріями:

- «відмінно» – студент формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо теми есе, демонструє власну аргументовану позицію – 27-30 балів;
- «добре» – відображається сутність теми, але наявні неточності у відповіді – 22-26 балів;
- «задовільно» – неповна відповідь, наявні суттєві помилки – 18-21 бали;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0-17 балів.

##### **3. Заохочувальні бали**

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

#### 4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік має вигляд переліку питань, на які повинен відповісти студент. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю.

#### Критерії оцінювання

95-100 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

85-94 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

75-84 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

65-74 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

60-64 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані або відсутні;

0-59 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу, демонструє поверхові або хаотичні знання; відсутні аналітичне мислення та вміння застосовувати отримані знання; відповіді нелогічні або неповні.

#### Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

#### Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування модульної контрольної роботи.

**Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:**

| Рейтингова оцінка здобувача (бали) | Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання) |
|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|
| 100-95                             | Відмінно                                                                           |
| 94-85                              | Дуже добре                                                                         |
| 84-75                              | Добре                                                                              |
| 74-65                              | Задовільно                                                                         |
| 64-60                              | Достатньо                                                                          |
| Менше 60                           | Незадовільно                                                                       |

#### Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

|             |                                                   |
|-------------|---------------------------------------------------|
| Не допущено | Невиконання умов допуску до семестрового контролю |
|-------------|---------------------------------------------------|

|             |                                                                                   |
|-------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| Усунено     | Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки |
| Не з'явився | Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік                                 |

### **Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру**

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського  
[https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia\\_RSO\\_2025.pdf](https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf)

## **9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)**

### **Рекомендації студентам**

Працюючи на лекції, студенту важливо застосовувати техніку конспектування основних понять, ознак, класифікацій, визначень, процедур, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Під час підготовки до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Під час відповіді не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й оптимізувати процедуру проходження семестрового контролю.

### **Дистанційне навчання**

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відеоконференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

### **Інклюзивне навчання**

Допускається

### **Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):**

**Складено** к.філос.н., доценткою кафедри соціології Коломієць Тетяною Володимирівною

**Ухвалено** кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

**Погоджено** Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Додаток А

**Тематика модульних контрольних робіт:**

1. Переваги і недоліки сімейної медіації у вирішенні гендерних конфліктів.
2. Крос-культурний характер гендерних конфліктів.
3. Гендерна нерівність versus гендерна відмінність.
4. Чи можливе безконфліктне суспільство.
5. Порівняльні характеристики медіації та інших інструментів врегулювання гендерних конфліктів.
6. Гендерні стереотипи як джерело гендерних конфліктів.
7. Асиметричне батьківство як риса традиційних суспільств.
8. Концепція чайлд-фрі як прояв ціннісних конфліктів.
9. Позиції, інтереси, потреби як основні складові медіаційного процесу.
10. Структура та етапи процесу сімейної медіації.
11. Робота з інтересами: види, техніки.
12. Ненасильницька комунікація М.Розенберга: панацея чи утопія.
13. Компетентності медіатора (власний досвід).
14. Картографія конфлікту.
15. Емоційний інтелект та його роль у сімейній медіації.
16. Активне слухання в процесі медіації.
17. Невербальна комунікація: важливість для сімейної медіації.

**Питання до заліку:**

1. Дайте визначення поняттю соціального конфлікту, гендерні виміри соціального конфлікту.
2. Охарактеризуйте історичний та культурний характер гендерних відмінностей як джерело гендерних конфліктів.
3. Інтеракційний та інституційний підходи в гендерній теорії.
4. Реляційний та ситуаційний характер гендеру.
5. Основні інтерпретативні рамки гендерної теорії: особистісний підхід, інтеракційний підхід, інституційний підхід.
6. Стать і гендер: теорія двох шухляд.
7. Причини та передумови появи феміністичних ідей.
8. Роль фемінізму у становленні гендерних студій.
9. Типологія фемінізму (ліберальний, соціалістичний, радикальний, релігійний, екзистенційний, постмодерний).
10. Значення праці "Друга стаття" С.де Бовуар для розвитку неофемінізму.
11. Трансцендентність та іманентність як стратегії розвитку особистості.
12. Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентичності.
13. Етапи здійснення гендерної соціалізації: моделювання, закріплення, самосоціалізація.
14. Механізми формування гендерної ідентичності.
15. Гендерна ідентичність.
16. Сексуальність. Сексуальна орієнтація.
17. Гендерні стереотипи. Гендерні ролі.
18. Обмеження, що накладаються маскулінною та фемінною роллю.
19. Основні чинники гендерної соціалізації особистості: сім'я, ровесники, школа, ЗМІ.
20. Поняття «маскулінності». Типи маскулінності.
21. Основні парадигми дослідження маскулінності .
22. «Криза маскулінності» і чоловічі рухи.
23. Чоловічі студії: передумови виникнення, засадничі напрямки.
24. І.Кон про маскулінність у мінливому світі.
25. Девід Гілмор «Загадка мужності».
26. Поняття сім'ї. Види, типи сімей.
27. Сімейні конфлікти: поняття, типологія.
28. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї.
29. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї.
30. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї.
31. Проблема свободи репродуктивного вибору.

32. Концепція відповідального батьківства.
33. Свобода репродуктивного вибору.
34. Трансформація сучасної сім'ї.
35. Поняття медіації як альтернативного інструменту врегулювання конфліктів.
36. Основні принципи медіації (Нейтральність / Безоціночність, Розподіл відповідальності, Добровільність, Конфіденційність) та їх характеристики. Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації).
37. Стратегія «виграш-виграш» у медіації.
38. Особливості реалізації сімейної медіації.
39. Комунікативні навички медіатора: активне слухання.
40. Техніки активного слухання: невербальна комунікація (погляд, міміка, психологічний простір, жести, поза, темп мови, тон і тембр голосу), використання пауз (мовчання), іменування відчуттів, прояснення / уточнення, перефразовування, резюмування.
41. Аналіз процесу викривлення інформації в ході медіації.
42. Емоційний інтелект.
43. Медіація врегулювання спорів.
44. Добровільна та обов'язкова медіація.
45. Визначте особливості проведення он-лайн медіації.
46. Охарактеризуйте моделі медіації (відновна модель, наративна модель, класична модель, оціночна модель).
47. Техніка ненасильницького спілкування М.Розенберга в процесі медіації (модель шакала та модель жирафа).
48. Використання основних принципів Гарвардської школи переговорів у техніці медіації (люди, інтереси, варіанти рішень, критерії).